

Forchold til de patriotiske Følelser, som jeg er overbevist om, at vi Alle ere bejalede af, og som jeg ogsaa i Sandhed tror i høi Grad herste i hele det danske Folk. Det maa være mig tilladt med Senfyn dertil at tage et Udgangspunkt fra mig selv. Jeg har i 10 Aar været Embedsmand i Slesvig, og naar jeg i sin Tid fra et Dommerembede, jeg havde her i Kjøbenhavn, søgte derned, tør jeg sige, at det for en væsentlig Del er bevirket ved, at jeg, som det overhovedet dengang var almindeligt, var bejalede af en overordentlig stærk Følelse for, hvor stor en Sorg og Smerte, ia, jeg kan sige Skam, for det danske Folk det vilde være, om vi roligt vilde finde os i, at den ægte danske Befolkning i Nord-Slesvig, som netop nu var begyndt at sætte Pris paa sin Nationalitet, skulde blive knyttet saaledes til Lyflland, at den uundgaelig maatte gaa en saadan Fortyktning imøde, som der i de forløbne Aarhundreder var overgaaet Sydslesvig. Denne Følelse bevægede mig til at ønske at komme tilstede der, hvor Spørgsmaalet netop var mest brændende, og det kunde jo ikke være Andet, end at den Følelse bestandig ved Opholdet der maatte blive yderligere næret og holdt vedlige, saaledes at jeg kan sige, at det i Virkeligheden var saa at sige den eneste offentlige Interesse, der dengang bejalede mig og mange Andre, som vare i det samme Tilfælde som jeg; idetmindste interesserede det os i en Grad, som aldeles satte alle andre Interesser i Skygge. Men ved at jeg saaledes paa nært Hold saa Forholdene, blandede der sig tillige med denne Følelse en Beklagelse over, at den danske Politikk, som det forekom mig, gik en Vej, der ikke kunde føre til noget Godt, at den støttede sig til Illusioner, som uundgaelig maatte vise sig uholdbare. Jeg maa nu strax bemærke, at jeg aldrig nogenstunde har lagt Enkeltmand Noget til Last i saa Henseende; det er min fulde Overbevisning — det faa jeg allerede dengang aldeles tydelig — at der var en Stemning i det danske Folk, at der herskede i Folket en saadan Sum af Illusioner, som det var aldeles umuligt for den Enkelte at udrydde. Særken de Statsmænd, som dengang hørte til det saakaldte nationale Parti, eller de Statsmænd, der havde en modsat Anskuelse, og som hørte til det saakaldte Høistatsparti, vare — det have vi tilstrækkelige Bewiser for — istand til at gaa imod den Strømning; det Gnestte, de kunde gjøre, var at søge at moderere den, og det var i høi Grad vanskeligt. Men disse Illusioner kulminerede, forekommer det mig, ved den i mine Dine fantastiske og — jeg tror, jeg tør udtale det — baade i politisk og i militær Henseende forkastelige Beslutning, som da fattedes om at befæste Dannevirke. Jeg frygter ikke for at sige det; thi efter Begivenhederne i 1864 har jeg hørt mange Militære udtale sig derom i meget stærkere Udtryk; det er kun et svagt Ord mod, hvad jeg har set udviklet i vort militære Tidsskrift. Men det stiller sig nu for

mig — abstraheret fra alle de ydre Forskjelligheder i de konkrete Forhold, der ere tilstede her — som om det i Grunden, naar man gaar tilbunds i det, er en lignende Tankerække, en lignende Tankegang som den, der dengang førte til at befæste Dannevirke, der ligger til Grund for den første Tanke om at befæste Kjøbenhavn. Der er ganske vist en Forskjel; de Illusioner, jeg talte om, ere ikke nu saa grundmurede som dengang, de afløses af og til, endogaa i temmelig høi Grad, af Pessimisme, men efter Manges Opfattelse er Tanken derom den samme, Tanken er den, at vi ikke vil le se roligt og ædrueligt paa vore Forhold. Og asset fra alt Andet har jeg den Frygt, at, naar vi nu saaledes efter det Forslag, der foreligger her, skride til at befæste Kjøbenhavn, vil det kun tjene til at nære hos Befolkningen saadanne Illusioner, saadanne skjæve Anskuelser, som i sin Tid maatte kunne blive os i høi Grad farlige. Hvor stærk en Overbevisning man imidlertid end har om sine Anskuelseres Rigtighed, er det jo en Selvfølge, at det, naar man ser, at en aldeles modsat Overbevisning næres af Mange, for hvem man har en høi Grad af Respekt, ikke kan være Andet, end at man undertiden overfaldes af Tvivl, og selv om det ikkun er ganske forbigaaende, forekommer det mig, at det er naturligt, at man sætter Pris paa at se sig om andre Steder og se, hvorledes man bærer sig ad der. Det er derfor, jeg har villet se, hvad man i andre Lande, baade i store og i smaa Nationer, baade i de Nationer, som ville tale et afgjørende Ord med i Europas Anliggender, og som derfor maa have en meget betydelig Troppestyrke for at kunne give deres Ord Vægt, og som maa kappes med hinanden i ikke at blive overspiede, og i de smaa Nationer, som Intet hellere ville end lades i Ro, anser det for at være forsvarligt at anvende paa Krigsvæsenet. Jeg kan vedblivende ikke tro, at der skulde være noget saa aldeles Særligt enten ved det danske Folk eller ved den danske Stat, at der slet ikke skulde kunne være Tale om at drage Analogier andetsteds fra. Det er derfor, jeg har anstillet de Sammenligninger, hvormed jeg begyndte mit Foredrag den første Dag, og det følger jo allerede deraf ligefrem, at der naturligvis ikke kan være Tale om at ville foreslaa en Afvæbning, saaledes som det af nogle af mine Modstandere er blevet betegnet som den nødvendige eller naturlige Konsekvens af mine udtalte Anskuelser. Det er allerede en Følge deraf, at det er aldeles nødvendigt, at vi have en Styrke, der staar i Forhold til, hvad andre mindre Nationer have, naar vi overhovedet skulle kunne vente, at der skal ydes os nogen Respekt, skyldes os nogen Agtelse af Europa som dem, der have nogen Interesse for at bevare deres Nationalitet. Mellem at afvæbne og at gaa til de store, vidtudrustede militære Foranstaltninger, som vore Militære ønske, er der i mine Dine et meget stort Spring.